

OIKEUKSIEN PUOLESTA, IHMISKAUPPAA VASTAAN!

MALLINNUS YHTEISÖILLE SUUNNATUISTA TYÖPAJOISTA

Askelmerkit dialogiseen tunnistamiseen -hanke on toteutettu osana Pro-tukipisteen ihmiskaupan vastaista Iris-työtä vuosina 2016–2017. Eräänä tavoitteena hankkeessa oli järjestää yhteisöille suunnattuja työpajoja, joissa välitetään tietoa ihmiskaupasta ja muusta hyväksikäytöstä sekä kerrotaan ihmisten oikeuksista Suomessa.

Tässä kuvaus toteutetuista työpajoista, mallinnus avuksi muille vastaavia tilaisuuksia järjestäville sekä muutamia ideoita harkittaviksi jotta työpajat onnistuisivat parhaalla mahdollisella tavalla.

Kuvaus Askelmerkit-hankkeessa toteutetuista työpajoista

Info- ja motivaatiotilaisuudet:

Askelmerkit dialogiseen tunnistamiseen -hankkeen yhteisöille järjestettyjä työpajoja edelsi kolme info- ja motivaatiotilaisuutta, jotka toteutettiin osana Pro-tukipisteen vertaistoimintaa. Vertaistoiminnassa Pro-tukipisteen tiloihin kokoontuu joka tiistai muutamaksi tunniksi seksi- ja erotiikka-alalla toimivia ihmisiä useista eri kulttuuritaustoista jonkun valitun teeman äärelle. Kevään ja syksyn 2016 aikana Pro-tukipisteen ihmiskaupan asiantuntijat pitivät kolme työpajatyöskentelyä pohjustavaa info- ja motivaatiotilaisuutta osana tätä vertaistoimintaa. Tilaisuuksiin osallistui eri kulttuureista tulevia ja eri kieliä puhuvia ihmisiä viidestätoista kahteenkymmeneen.

Ensimmäisen info- ja motivaatiotilaisuuden aikana paikalle tulleet perehdytettiin siihen mitä ihmiskauppa on. Pienten alustusten jälkeen osallistujat saivat kysellä aiheesta. Tilaisuudessa oli mukana niin thainkieltä, venäjää kuin englantiakin taitavat tulkit. Tulkit tiesivät, että kyseessä on ryhmätilanne ja he saivat myös etukäteen tiedon siitä että kokoontumisen teemana on ihmiskauppa voidakseen perehtyä aiheeseen liittyvään sanastoon.

Koska ihmiskauppa on arkaluontoinen aihe ja siitä puhuminen saattaa olla vaikeaa, toisessa info- ja motivaatiotilaisuudessa ihmiskauppaa sekä ihmisten oikeuksia käsiteltiin valokuvakorttien avulla. Osallistujat muodostivat piirin, jonka keskelle asetettiin luontoa ja rakennuksia esittäviä valokuvakortteja. Jokainen sai ottaa ensin kortin, joka vastasi vapauden riistosta syntyviä mielikuvia, ja kertoa sitten kuvan herättämistä tunteista ja ajatuksista. Tämän jälkeen jokainen sai nostaa kortin, joka vastasi vapaudesta syntyviä mielikuvia, ja kertoa vastaavasti tämän kortin synnyttämistä tunteista ja mietteistä. Tilaisuuden vetäjien tehtävänä oli linkittää kommentit ihmiskauppaan ja muuhun hyväksikäyttöön sekä ihmisten oikeuksiin Suomessa yleisellä tasolla ja keskustelevalta otteella. Myös tässä tilaisuudessa oli mukana thainkieltä, venäjää ja englantia puhuvat tulkit.

Kolmas info- ja motivaatiotilaisuus oli kyselytunti, jossa osallistujat saivat kysyä mitä vain ihmiskaupasta. Tilaisuus tulkattiin thainkielelle, venäjäksi ja englanniksi. Kaikissa kolmessa tilaisuudessa kutsuttiin ihmisiä mukaan varsinaisiin seuraavan vuoden aikana järjestettäviin työpajoihin.

Info- ja motivaatiotilaisuuksien opit:

Kolmen info- ja motivaatiotilaisuuden jälkeen näytti hedelmällisimmältä vaihtoehdolta toteuttaa varsinaiset työpajat niin että ryhmä koostuu vain yhdestä kulttuuritaustasta tulevista ihmisistä. Tällä tavoin on mahdollista ottaa huomioon kunkin kulttuurin erityispiirteet sekä yhteisöiden erityiset tiedontarpeet ja järjestelyitä koskevat toiveet. Lisäksi näin saadaan ryhmätilanteista rauhallisempia kun vältetään useiden kielten samanaikaisen tulkkauksen aiheuttamaa hälyä.

Info- ja motivaatiotilaisuuksista saatujen kokemusten perusteella päätettiin järjestää jokaiselle ryhmälle kaksi toisiaan viikon välein seuraavaa työpajaa. Pajoista ensimmäisessä tehtäväksi asetettiin kertoa mitä ihmiskauppa on sekä välittää tietoa ihmisten oikeuksista Suomessa. Pajoista toisessa päätettiin syventyä joihinkin näistä teemoista nouseviin erityiskysymyksiin ryhmän omien toiveiden ja tarpeiden mukaisesti sekä ryhmän valitsemalla tavalla.

Työpajat thaimaalaisille naisille Helsingissä:

Ensimmäiset kaksi neljän tunnin mittaista työpajaa järjestettiin toukokuussa 2017 helsinkiläisessä hierontapaikassa thaimaalaisille naisille. Paikan omistajalle maksettiin korvaus tilan käytöstä koulutuksen tarpeisiin. Paikalla oli kymmenkunta thaimaalaista naista, kaksi työpajojen vetäjää Pro-tukipisteeltä, kaksi thaityötä tekevää työntekijää Pro-tukipisteeltä sekä tulkki. Ryhmän jäsenistä monet tunsivat jo entuudestaan toisensa ja olivat ryhmäytyneet Pro-tukipisteeseen vertaistoiminnassa. Tähän on antanut mahdollisuuden Pro-tukipisteellä kymmenen vuoden ajan toteutettu Saphaan-työ, joka on käsittänyt tukityötä, neuvontaa, palveluohjausta sekä vapaa-ajan toimintaa thainkielisille asiakkaille.

Ensimmäisen tapaamisen aikana työpajojen vetäjät kertoivat mitä ihmiskauppa on otsikolla Tunnista ihmiskauppa! sekä mitkä ovat ihmisten oikeudet Suomessa otsikolla Kohti apua ja oikeuksia! Jokainen osallistuja sai kansion, jonne oli kerätty thainkielille käännettyjä materiaaleja kyseisistä aiheista. Apuna koulutuksessa oli Askelmerkit-hankkeessa valmistunut lyhyt animaatio ihmiskaupasta nimeltä Tunnista ihmiskaupan tunnusmerkit, jonka käsikirjoitus löytyi myös thainkielillä kansiosta. Lisäksi jokaista kannustettiin kirjoittamaan tai piirtämään aiheiden herättämiä ajatuksia paikalla jaettuihin muistivihkoihin. Puheosuudet pidettiin lyhyinä ja kysymyksille ja keskustelulle jätettiin paljon tilaa. Tapaamisen lopuksi ryhmä sai itse päättää mihin teemaan he halusivat perehtyä viikon päästä ja mikä olisi heistä paras tapa aihetta käsitellä.

Yksimielisesti ryhmä päätyi valitsemaan seuraavan tapaamisen aiheeksi konkreettiset ihmiskauppatapaukset Suomessa. Erityisesti thaimaalaisten ja suomalaisten välillä solmitut avioliitot sekä avioerot kiinnostivat ryhmää. Käsitteltäväksi ryhmä valitsi keskustelun.

Toista työpajaa varten vetäjät koostivat yhden esimerkkitapauksen. Esimerkkitapausta esiteltäessä käytiin läpi siinä ilmenevät ihmiskaupan tunnusmerkit ja selvitettiin mitkä voisivat olla avun saamisen polkuja Suomessa.

Tapaustutkimus herätti eloisaa keskustelua ja sen käsittelyn aikana nousi esiin monia ryhmän jäseniä koskettavia erityiskysymyksiä liittyen koettuun väkivaltaan kadulla ja työpaikalla, väkivaltaan avioliitossa sekä oleskelustatukseen suomalaisen miehen kanssa solmitun avioliiton päättyessä avioeroon.

Jälkimmäisen työpajan lopuksi osallistujat saivat todistukset käydystä koulutuksesta ja heitä rohkaistiin viemään tietoa ihmiskaupasta ja ihmisten oikeuksista materiaalikansioiden avulla omiin yhteisöihinsä. Jokainen sai myös osallistumislahjan.

Kummankin työpajan jälkeen osallistujat saivat nauttia tilat tarjonneen liikkeenpitäjän valmistamaa herkullista thairuokaa sekä tanssia ja laulaa karaoken vauhdittamana. Raskaista aiheista huolimatta kaikki saattoivat lähteä tahoilleen voimantunnon ja hyvän tuulen nostattamina.

Työpajat suomea puhuville Tampereella:

Seuraavat kaksi viiden tunnin mittaista suomenkielistä työpajaa järjestettiin Tampereella syyskuussa 2017. Osallistujiksi kutsuttiin sekä sosiaalityöntekijöitä että vertaisia haavoittuvien ihmisryhmien kuten päihderiippuvaisten, seksityöntekijöiden ja asunnottomien kanssa työskentelevistä järjestöistä. Pajat pidettiin vuokrattavissa olevassa pienessä kartanossa hieman Tampereen ulkopuolella mutta kuitenkin julkisen liikenteen tavoitettavissa. Osallistujia oli kaksikymmentä ja he olivat eri sukupuolia edustavia ihmisiä. Myös tälle ryhmälle laadittiin kansiot, joista löytyi materiaalia ihmiskaupasta ja oikeuksista.

Ensimmäisen päivän ensimmäisen osuuden otsikkona oli Tunnista ihmiskauppa! Teemaa konkretisoi Askelmerkit-hankkeessa valmistettu animaatio Tunnista ihmiskaupan tunnusmerkit. Luento-osuutta seurasi pienryhmäkeskustelu, jossa pohdittiin noin viiden hengen pienryhmissä millaiset seikat saattavat estää avun hakemisen.

Päivän toisen osuuden otsikkona oli Kohti apua ja oikeuksia! Luento seurasi pienryhmäkeskustelu, jonka aiheena olivat ihmisten epäviralliset selviytymiskeinot. Keskustelu-uokioiden jälkeen pienissä ryhmissä syntyneet oivallukset jaettiin koko ryhmän kesken.

Viikon päästä pidettävässä seuraavassa työpajassa ryhmä toivoi käsiteltävän puheeksi ottamista sekä sitä miten konkreettisesti tulisi toimia jos asiakkaan tarina herättää epäilyn ihmiskaupasta. Työskentelytavoiksi ryhmä toivoi vetäjien alustuksia sekä pienryhmäkeskusteluja.

Viikon päästä toteutetun toisen työpajan ensimmäisen alustuksen otsikkona oli Puheeksi ottamisen keinot. Apuna toimi Askelmerkit-hankkeessa syntynyt animaatio Tunnista ihmiskauppa – rauhoitu kuulemaan. Osuutta seurasi pienryhmäkeskustelu, jossa tehtävänä oli pohtia mikä puheeksi ottamisessa on vaikeaa ja miten kuitenkin ottaa arkaluontoisia asioita esille.

Toisen alustuksen otsikkona oli Tukipalvelut ja auttamisjärjestelmä. Tätä seuraavaa pienryhmäkeskustelua varten osallistujat saivat kaksi erilaista ihmiskaupan piirteitä sisältävää, tätä tilaisuutta varten koostettua asiakastapausta tutkailtavikseen. Pienryhmät saivat valita niistä toisen käsiteltäväkseen ja selvittää kuinka he ryhtyisivät viemään kyseisen asiakkaan asiaa eteenpäin sekä millaisia tarpeita asiakkaalla heidän arvionsa mukaan voisi olla. Keskustelut pienryhmissä olivat vilkkaita ja pienryhmän pohdintoja koko ryhmälle avatessa esille tuli vielä lukuisia osuvia ja oivaltavia seikkoja käsiteltävistä teemoista. Pajojen annit kiteytettiin vielä koulutuksen päätteeksi.

Työpajat päättyivät todistusten jakamiseen. Myös tämän ryhmän jäseniä kannustettiin kouluttamaan itse yhteisöidensä jäseniä jaettujen materiaalien avulla. Lisäksi pidettiin palautekierros jonka aikana jokainen sai kertoa tunnelmiaan koulutuksen jälkeen sekä toiveitaan mahdollisista jatkokoulutuksista.

Kymmenen askeleen mallinnus yhteisöille suunnattujen työpajojen järjestämisestä

- 1. Selkiytä intressit.** Mieti keille ja miksi järjestät työpajat. Niin kutsujen kuin sisälönkin kohdentaminen ovat avainasemassa työpajojen onnistumisen kannalta.
- 2. Arvioi resurssit.** Jos omat resurssit ovat vähäiset, järjestä työpajat yhteistyössä jonkun muun tahon kanssa. Jos mahdollista, ota jo suunnitteluvaiheessa mukaan ihmisiä siitä yhteisöstä jolle työpajat on suunnattu.
- 3. Valitse paikka.** Pohdi mikä olisi mukaan kutsuttavalle yhteisölle saavutettavin, tutuin ja turvallisin tila kokoontua. Ota selvää voisitko päästä yhteisön yhteiseen tai jonkun sen edustajan omaan tilaan vetämään työpajoja.
- 4. Päätä ajankohta.** Selvitä mihin vuodenaikaan ja vuorokaudenaikaan yhteisön jäsenet pääsisivät parhaiten paikalle. Älä järjestä esimerkiksi kiinalaisille suunnattuja työpajoja kiinalaisten uuden vuoden aikaan helmikuussa tai esimerkiksi thaimaalaisille suunnattuja työpajoja thaimaalaisien uuden vuoden aikaan huhtikuussa.
- 5. Luo rakenne.** Arvioi kuinka paljon aikaa tarvitset, onko syytä järjestää työpajoja pohjustavia tilaisuuksia ja riittääkö yksi tapaaminen vai toimitisiko useamman tapaamiskerran rakenne aiheesi ja yleisösi kannalta parhaiten.
- 6. Toimita kutsut.** Mieti millaiset kutsut houkuttelisivat parhaiten paikalle osallistujia ja korostaako kutsussa esimerkiksi hyväksikäyttöön liittyviä teemoja vaiko voimantuntoa nostattavia teemoja. Mieti mitä kautta tavoitat kutsuttavat parhaiten ja voitko pyytää yhteisön jäseniä avuksi kutsujen levittämiseen. Mahdollisimman monien osallistujien saamiseksi mukaan on hyvä jos kutsujat ovat jo entuudestaan kutsuttaville tuttuja ja välittävät kutsun kasvokkain paperisen tai sähköisen kutsun lisäksi.
- 7. Valmista materiaalit.** Työpajojen teemat avautuvat parhaiten kun alustuksia ja keskusteluja tukevat visuaaliset materiaalit kuten diat, animaatiot ja pienet esitteet tai tekstit. Materiaalien avulla osallistujat voivat palata työpajojen teemoihin myöhemmin ja vaikka järjestää itse vastaavia työpajoja.
- 8. Varaudu seurauksiin.** Valmistaudu siihen että työpajojen myötä yhteisössä saattaa herätä toiveita jatkotapaamisista. Kun yhteisön tietoisuus hyväksikäytöstä ja oikeuksista lisääntyy, lisääntyy myös tarve saada apua ja tukea ongelmien ratkaisemiseen. Pohdi onko mahdollista nimetä joku yhteyshenkilöksi mahdollisia tulevia yhteydenottoja varten.
- 9. Toteuta työpajat.** Huolellinen valmistautuminen etukäteen ynnä valpas tilanteen lukeminen ja valmius poiketa tehdyistä ennakkosuunnitelmista on usein toimiva yhdistelmä. Varaudu myös siihen, että jotkut saattavat avautua omasta tilanteestaan ryhmälle. Kerro jo ensi tapaamisella, että henkilökohtaisten asioiden käsittelemiseen kannattaa varata aika erikseen.
- 10. Pyydä palautetta.** Palautteen pyytämisen myötä annat osallistujille mahdollisuuden vielä kirkastaa itselleen työpajojen antia ja merkityksiä. Samalla saat itse mahdollisuuden oppia lisää siitä kuinka järjestää jatkossa työpajoja yhteisöille.

Muutamia huomionarvoisia ideoita

Liittoudu. Työpajat ihmiskaupan kaltaisista aiheista haavoittuville ryhmille voivat osoittautua raskaiksi vetää. Järjestä työpajat työparin kanssa, jotta voitte ammentaa kahden ihmisen työkokemuksesta ja pajojen jälkeen purkaa yhdessä tilaisuuksista saadut kokemukset.

Motivoi. Ennen varsinaisia työpajoja on hyvä järjestää ainakin yksi info- ja motivaatitilaisuus, jossa tulevien työpajojen teemoja esitellään ja osanottajia kutsutaan mukaan. Vetäjille tämä tarjoaa myös mahdollisuuden tutustua etukäteen yhteisöön ja kohdentaa varsinaisten työpajojen sisältöjä ryhmän tiedontarpeiden mukaan.

Jalkaudu. Kurotu kohti osallistujia huolehtimalla siitä että työpajat pidetään paikassa jonne heidän on helppo tulla. Jos mahdollista, valitse osallistujille tuttu ja turvallinen tila jossa he muutenkin tapaavat toisiaan.

Esittäydy. Esittele itsesi etunimelläsi ja anna näin myös muille mahdollisuus säilyttää halutessaan anonymiteetti.

Ryhmittele. Kutsu työpajoihin mieluiten samasta kulttuuritaustasta olevia ihmisiä voidaksenne syventyä juuri tälle yhteisölle keskeisiin kysymyksiin. Arkaluontoisia teemoja on myös usein mahdollista käsitellä luottamuksellisemmin jos ryhmä on avoin esimerkiksi vain naisille, vain miehille tai vain muunsukupuolisille.

Tulkkaa. Harkitse tarvitseeko ryhmä tulkkia. Työpajoista ei ole mitään hyötyä jos kuulijat eivät ymmärrä sanomaasi.

Kunnioita. Älä oleta että kaikki ryhmässä jakavat vaikkapa länsimaiset arvot. Esimerkiksi käsitys itsemääräämisoikeudesta ei ole kaikissa kulttuureissa sama. Kunnioita erilaisia näkemyksiä kuin omasi. Älä ojenna tai käännytä.

Osallista. Anna ryhmän itse päättää mihin asioihin he haluavat keskittyä ja millä tavoin he haluavat teemoja lähestyä.

Rauhoittele. Tuo esiin että työpajoissa on myös mahdollista olla hiljaa ja ottamatta osaa ryhmätöihin ja keskusteluihin jos siltä tuntuu.

Varo. Muista että työpajoissa käsitellään äärimmäisen arkaluontoisia aiheita ja että ryhmän jäsenillä saattaa olla traumaattisia kokemuksia hyväksikäytöstä ja väkivallasta. Erilaisten tunnetasoa aktivoivien ryhmämenetelmien käyttöä kannattaa tarkoin harkita etteivät osallistujien mahdolliset oma-kohtaiset kokemukset aktivoitu kielteisillä tavoilla.

Konkretisoi. Ihmiset oivaltavat usein parhaiten mistä vaikkapa ihmiskaupassa on kyse konkreettisten esimerkkitapausten avulla. Keksi tai koosta tällaiset esimerkkitapaukset itse äläkä käytä suoraan kenenkään tapausta esimerkkinä luottamuksellisuuden säilyttämiseksi.

Jaa. Valmista jokaiselle osallistujalle kansio, jonne keräät heidän äidinkielellään materiaaleja työpajojen teemoista. Laita myös vihko ja kynä kansioon mukaan jokaisen omia muistiinpanoja tai piirustuksia varten.

Välitä. Rytmitä alustukset ja pienryhmätyöskentelyt niin että väliin jää tarpeeksi monia tarpeeksi pitkiä taukoja. Lounaan tai kahvihetken jakaminen luo yhteisöllisyyttä ja siivittää tutustumaan sekä jaksamaan.

Rohkaise. Kannusta osallistujia toimimaan työpajojen jälkeen itse kouluttajina ja viemään kansioihin kerätyn materiaalipaketin avulla tietoa ihmiskaupasta sekä ihmisten oikeuksista omille yhteisöilleen.

Kiitä. Jaa osallistujille työpajojen jälkeen todistukset käydystä koulutuksesta ja vaikkapa pienet lahjat muistoksi. Kiitä siitä että olet saanut olla mukana ja oppia muilta.

*Tässä kuvatut Oikeuksien puolesta, ihmiskauppaa vastaan! -työpajat suunnittelivat ja vetivät **Eva Maria Korsisaari** ja **Essi Thesslund**.*

Essi Thesslund työskentelee ihmiskaupan vastaisen työn erityisasiantuntijana Pro-tukipisteellä ja Eva Maria Korsisaari toimii ihmiskaupan vastaisen työn erikoisasiantuntijana Askelmerkit dialogiseen tunnistamiseen -hankkeessa.

Mallinnuksen työpajoista kirjoitti Eva Maria Korsisaari.

Kiitos Erja Aallolle Pro-tukipisteeltä työstäsi info- ja motivaatio-tilaisuuksien onnistumiseksi. Lisäksi kiitämme Hanna Nordblom de Torresia ja Mit Chiraporn Phuakluangia Pro-tukipisteeltä sekä tulkki Chadsuda Achavasmit-Haverista työstänne Helsingissä pidettyjen työpajojen onnistumiseksi sekä Piia Huhtajärveä ja Jaana Häggmania Pro-tukipisteeltä työstänne Tampereella pidettyjen työpajojen onnistumiseksi!